

Suomalainen (perus)koulutus kriisissä?

Suomella on lasten ja nuorten oppimisen ja hyvinvoinnin suhteen paljon pelissä. Tulevaisuutemme riippuu lasten ja nuorten valmiudesta rakentaa hyvää elämää, oppia ja luoda uutta, toteuttaa itseään sekä rakentaa hyvinvoivia yhteisöjä ja yhdenvertaista yhteiskuntaa. Viimeaikaiset kansainväliset oppimistulosvertailut osoittavat kuitenkin maamme oppimistulosten heikentyneen sekä alueellisten ja oppilasryhmien välisten erojen kasvaneen. Myös lasten ja nuorten pahoinvointi on lisääntynyt, mikä näkyy esimerkiksi psykiatrisen hoidon piirissä olevien lasten ja nuorten määrän kasvamisena puolella viimeisen kymmenen vuoden aikana. On perusteltua todeta: meillä on ongelma, johon on syytä löytää ratkaisuja.

Huolestuttava kehitys johtuu monista tekijöistä lasten, nuorten ja perheiden elämässä sekä muutoksista yhteiskunnassa, mutta koulu on yksi merkittävimmistä lapsuuden ja nuoruuden institutionaalisista kasvuympäristöistä. Näin ollen se on myös keskeinen yhteiskunnan keino ratkaista ongelmaa. Jotain olisi tehtävä, mutta mitä?

Loistimme aiemmin kansainvälisten oppimistulosvertailujen kärjessä, joten älyllisesti yksinkertainen – ja arkiajattelun mukaisuudessaan (koulutus)poliittisesti houkutteleva ajatus – saattaisi olla paluu menneeseen. Aikakonetta ei kuitenkaan ole keksitty, eikä koulua voi irrottaa muusta yhteiskunnasta. Koulutuksen ekologia on monimutkaista ja kiinnittyy vahvasti niin lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä arkeen koulussa ja sen ulkopuolella kuin laajemmin yhteiskunnallisiin muutoksiin. Paluuta menneeseen ei siis ole. Ratkaisut tämän päivän ongelmiin on löydettävä nykyhetkessä.

Ongelma on tiedostettu, mutta valitettavasti syyt kehityksen taustalla ovat edelleen pitkälti sivistyneiden arvausten tai yksittäisten riskitekijöiden tunnistamisen tasolla. Monia rinnakkaisia kehityskulkuja, kuten digitalisaatio, koulutukseen laman seurauksena kohdistuneet rahoituksen leikkaukset tai vaikkapa maisteritasoiseen opettajankoulutukseen siirtyminen, on tunnistettu. Samanaikaisuus ei kuitenkaan merkitse yhteyttä, saattikka syy-seuraus suhdetta. Myös tutkimus on tunnistanut pahoinvointiin ja oppimistulosten heikentymiseen vaikuttavia tekijöitä, joista viimeisin on covid-19-pandemian aiheuttama etäopetukseen siirtyminen. Kokonaiskuva negatiivisen kehityksen syistä ja niiden välisistä yhteyksistä on kuitenkin hämärän peitossa. Samanaikaisesti paine nopeiden ja tehokkaiden ratkaisujen löytämiseksi kehityksen kääntämiseksi on kova.

On selvää, että oppimistulosten laskuun sekä lasten ja nuorten pahoinvoinnin lisääntymiseen on reagoitava. Riskinä on, että nopeita ratkaisuja etsittäessä tartutaan tutkimustiedon sijaan yksinkertaisiin ja arkikäsitteisiin mukaileviin keinoihin tilanteen korjaamiseksi. Tai ajatukseen, että kehityskulku voidaan kääntää jollakin yksittäisellä korjaavalla toimenpiteellä. Ollakseen paitsi vaikuttavia myös koulutodellisuuden näkökulmasta kestäviä mahdollisten toimenpiteiden tulee

huomioida koulun monitahoinen ja -tasoinen ekologia. Lisäksi toimenpiteiden on sulauduttava osaksi koulun pedagogista perustehtävää: oppilaiden oppimisen ja kokonaisvaltaisen kehityksen tukemista. Projekteja, yksittäisiä oppiainekohtaisia tunteja tai irrallisia aktiviteetteja lisäämällä ongelmaa tuskin ratkaistaan.

Toimivien ratkaisujen luominen edellyttää kehitysten taustalla olevan vaikutusverkoston tunnistamista sekä ymmärrystä siitä, millaiset tavat tukea oppilaiden oppimista ja hyvinvointia sopivat kouluun. Toisin sanoen uudenlaisten käytäntöjen luomista. Uuden rakentamisen äärellä on myös hyvä pitää mielessä, että suomalaisella koulutusjärjestelmällä on monia omaleimaisia vahvuksiakin: Koulujen väliset erot ovat edelleen pieniä. Erityisesti luokanopettajakoulutus on yhä vetovoimainen yliopistokoulutuksen hakukohde. Merkittävä osa opettajista on vahvasti sitoutunut työhönsä. Meillä on aktiivista tutkimukseen perustuvaa kokeilu- ja kehittämistoimintaa. Lisäksi opetussuunnitelman perusteet laaditaan poikkeuksellisen laaja-alaisesti opettajia, vanhempia, asiantuntijoita ja kansalaisia osallistaen.

Tutkittuun tietoon perustuvien keinojen rakentaminen ei tapahdu yksin eikä ylhäältä käsin. Se vaatii kaikkien eri toimijaryhmien panosta ja yhteiskehittelyä. Kasvatustieteellä on väliä. Hyvät kasvatusalan kollegat, käärimekö yhdessä hihat ja ryhdymme toimeen? Kasvatus tarjoaa JUFO2-tasoisien kansallisen foorumin aihealueen tutkimustulosten julkaisemiselle ja tieteelliselle keskustelulle.

Kirsi Pyhältö